

сприйняти, зрозуміти, усвідомити і узагальнити матеріал;

- якщо рівень пояснення буде достатньо зрозумілий для студентів, то, як показує практика, викладач встигне виконати близько 50 відсотків навчального плану.

Виникає протиріччя — за обмежений час досягти достатньо високого рівня сприйняття і розуміння теоретичного матеріалу неможливо.

Щоб якомога ефективніше використати відведений на лекційні заняття час у будівельних вищих навчальних закладах і не втратити методичний, дидактичний та науковий зміст лекцій, ми пропонуємо ввести лекційні зошити. Ідея розробки такого зошиту полягає у тому, що він представляє собою основу, на якій будеться лекція. У лекційному зошиті кожної лекції має бути така друкована інформація:

- тема лекції;
- загальний перелік питань, які висвітлюються під час даної лекції;
- порядковий номер і назва кожного питання;
- ключові частини означень або формулювань (наприклад, “Хвильовим процесом називається...”, “Сущільним вважають середовище...”); назви законів чи формул (формула швидкості поширення хвиль у рідинах: $v = \lambda \cdot \nu$ — формула Лапласа);
- виведення формул, на які неефективно чи недоцільно витратити лекційний час;
- координатні площини чи вісі (бажано проградуїовані), на яких впродовж лекції студент будуватиме графіки;
- заготовки під рисунки та їх пояснення (наприклад, при поясненні механізму виникнення електромагнітних коливань у коливальному контурі студенти багато часу гають на малювання п'яти однакових коливальних контурів і через брак часу не встигають грамотно виконати рисунки, а тим більше записати пояснення);
- фотографії, схеми дослідів або демонстрацій;
- цікаві приклади та факти;
- чітке формулювання завдань, які студент мусить виконати самостійно або питань для самостійного опрацювання;
- список рекомендованої літератури.

Студенту, який має такий дидактичний матеріал, простіше зрозуміти структуру розділу і тему взагалі та лекції зокрема. Крім того студент може самостійно опрацювати необхідну частину теоретичного матеріалу, навіть якщо пропустить лекційне заняття. Перевіряючи за лекційним зошитом відпрацьоване заняття, викладач буде мати можливість об'єктивно оцінити ступінь самостійності та якість опрацювання навчальної інформації.

Запропонований нами лекційний зошит — це основа, яка сама по собі не виконує жодної навчальної

функції. Але використання його як допоміжного засобу під час лекційних занять забезпечує такі можливості:

- економія лекційного часу, що дозволяє вносити у лекцію додаткові пояснення чи наводити більше прикладів, фактів тощо;
- активізація розумової діяльності студентів, що спонукає їх до спільного пошуку істини, міркувань, дискусій;
- перетворення стенографічного конспекту на логічно викладену та певним чином структуровану навчальну інформацію.

Аудиторний час необхідно використовувати максимально ефективно. Витратити цей час на суто механічну роботу — це недоцільно, особливо в умовах його значної обмеженості. На сьогоднішній день виникла необхідність створення допоміжних друкованих засобів навчання, які забезпечать звільнення студента від механічної праці і одночасно стимулюватимуть ефективну розумову діяльність.

Підсумовуючи вище сказане зазначимо, що фундаментальна теоретична і практична підготовка значно розширює професійний кругозір спеціаліста, зокрема майбутнього інженера-будівельника, дозволяє цілісно бачити будь-яку наукову проблему або виробничу задачу, знаходити її оптимальне рішення. Ґрунтовні фундаментальні знання допомагають майбутньому фахівцю усвідомлювати сутність явищ і закономірностей, переводити теоретичні ідеї у площину практичних дій, сприяють узагальненню перспективних тенденцій, орієнтації у нових наукових напрямках, технологіях, концепціях, визначають стратегію й тактику при розв'язанні практичних задач та проблем.

Список використаних джерел:

1. *Вітвицька С.С.* Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 316 с.
2. *Педагогіка и психология высшей школы: Учеб. пособие.* — Ростов на Дону: Феникс, 2002. — 544 с.
3. *Чернилевский Д.В.* Дидактические технологии в высшей школе: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 437 с.

The article appropriate to research ways of improvement organization of lecture lesson on physics in higher educational building institutions, one of which is introduction of lecture notebooks. Their use allows not losing scientific, didactic and methodical contents maximum effectively to use time allocated for lecture lesson.

Key words: lecture on physics, organization of studies, lecture notebook, higher building educational establishments.

Отримано: 25.05.2005.

УДК 53(07)

С.П.Величко

Кіровоградський державний педагогічний університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Послідовний перехід на сучасні інформаційні технології навчання розглядається як основний напрямок розвитку освітнього процесу у будь-якому вищому навчальному закладі. У статті розкриваються деякі перспективи цього процесу у навчанні природничих дисциплін під час підготовки фахівців з вищою освітою.

Ключові слова: інформаційні технології навчання, основний напрямок розвитку освітнього процесу, перспективи у навчанні природничих дисциплін, підготовка фахівців з вищою освітою.

Навчально-виховний процес, який завершується традиційною екзаменаційною сесією у вигляді підсумкового контролю за результативністю роботи вищого навчального закладу упродовж півроку, маючи беззаперечні позитиви у підготовці високоосвічених фахів-

ців, за умов широкого запровадження інформаційних технологій все частіше ілюструє свої негативні прояви та більшою мірою вступає у протиріччя з основними напрямками сучасного вдосконалення. Такі негативні прояви, в першу чергу, обумовлені тим, що:

1 — за цих обставин все більшою мірою зазнають помітних змін та суттєвого зниження рівня мотиваційні стимули навчання. Як правило, мотивації головної свою роль відіграють у період вибору майбутньої спеціальності чи ВНЗ, куди збирається вступати на навчання абітурієнт. Однак у процесі самого навчання у вищому навчальному закладі одноманітність навчального процесу знижує і без того низький рівень мотивації, бо майбутні фахівці все більш повно усвідомлюють непрестижність вищої освіти, низьку майбутню заробітну плату тощо;

2 — досить велика циклічність у контролі за наслідками навчання у вигляді екзаменаційної чи залікової сесії знижує рівень наполегливості, систематичності і відповідальності та потребу студента у вивченні предметів, особливо загальнонаукового і природничого циклу;

3 — особливого значення для сучасного етапу вдосконалення системи освіти у ВНЗ набуває той факт, що за наслідками психолого-педагогічних досліджень підготовка високоосвіченого фахівця має базуватися на значному посиленні ролі самостійної роботи кожного студента, але традиційна робота від сесії до сесії і планування графіку опанування великої кількості різноманітних навчальних дисциплін зменшує, з одного боку, час на самостійну роботу, а з другого боку, нівелює систематичність самостійної роботи, бо достатньо студенту наполегливо попрацювати напередодні складання екзамену чи заліку і він, як правило, отримує високу оцінку;

4 — головним недоліком за цих обставин є те, що традиційна робота у ВНЗ не дає можливості широкого запровадження інформаційних комп'ютерних технологій навчання, що уможливають поставити на значно вищій рівень і самостійну навчально-пошукову діяльність студента, і організувати навчальний процес з використанням комп'ютерного програмно-педагогічного забезпечення та контрольно-навчальних програм, а відтак ввести, наприклад, експрес-тестування з різних розділів та основних тем будь-якої навчальної дисципліни. Особливо важливість і значущість подібного вдосконалення традиційної системи роботи у ВНЗ ми вбачаємо саме у процесі вивчення природничих дисциплін, зокрема, курсу фізики, хімії, біології та ін.

Наш власний багаторічний досвід роботи у вищому педагогічному навчальному закладі [3], аналіз науково-методичних досліджень з проблем удосконалення системи підготовки фахівців з вищою освітою [4] та узагальнення матеріалів конференцій з названих питань свідчать, що тенденції поліпшення навчального процесу у вищій школі, які ґрунтуються на посиленні ролі систематичності навчання і містять елементи свідомості та стимулювання й мотивації вивчення курсу фізики та інших природничих дисциплін, спостерігаються і позитивно виявляються саме в модульно-рейтинговій системі [2] і отримують загальне визнання [1], коли поєднуються з кредитно-модульною системою підготовки високоосвічених фахівців.

Принцип модульності у навчанні передбачає поділ навчального матеріалу упродовж семестру на декілька модулів, які дають змогу контролювати засвоєння студентом матеріалу на різних рівнях: теоретичному, практичному, експериментальному.

Названі рівні засвоєння навчального матеріалу виправдані, бо природничі дисципліни мають досить розвинену теоретичну та експериментальну базу й одночасно мають важливе практичне значення у розвитку суспільства в цілому й кожної особистості окремо.

За цих умов рейтингова система оцінки передбачає нагромадження умовних одиниць у певному часовому інтервалі, що допомагає студенту в підсумку отримати адекватну сукупну оцінку при постійній і плідній самостійній роботі.

Переваги модульно-рейтингової системи очевидні, бо при цьому має місце такий досить важливий для навчального процесу момент. Ця система, з одного

боку, дає змогу реалізувати тематичний контроль і поточну атестацію, що спонукає і стимулює студента до систематичної роботи, а з іншого — сприяє тому, що студент упевнено підходить до складання екзаменів і заліків у сесійний період.

Під модулем розуміється логічно завершена частина навчального матеріалу, яка обов'язково супроводжується контролем знань та вмінь учнів. Основою для формування модулів слугує робоча програма дисципліни. Модуль часто збігається з розділом (темою) дисципліни чи з блоком взаємопов'язаних тем. Однак, на відміну від теми, в модулі все підпорядковується оцінюванню: завдання, робота, відвідування занять. Тут ураховується початковий (стартовий), проміжний, підсумковий рівень знань студентів. У модулі чітко виділені мета навчання, завдання і рівні вивчення певного матеріалу, перелічені навички та вміння, які має опанувати студент. У модулі все наперед і завчасно запрограмоване: послідовність вивчення матеріалу, перелік основних понять, рівень засвоєння і контролю якості засвоєння знань, умінь і навичок тощо.

Кількість модулів з кожної конкретної дисципліни залежить як від особливостей самого предмета, так і від бажаної частоти контролю за результатами навчання. Модульне навчання тісно пов'язане з рейтинговою системою оцінки й контролю. Поняття базисного змісту дисципліни тісно пов'язане з поняттям навчального модуля, в якому базисні змістовні блоки логічно поєднані в систему.

На основі понятійної бази — тезаурусу (де подані основні змістовні одиниці, терміни, поняття, закони, що становлять сутність навчальної дисципліни) складаються питання і задачі, які охоплюють усі види робіт за модулем і виносяться на контроль після вивчення модуля. Після вивчення кожного модуля викладач за наслідками тестового контролю дає студентам необхідні рекомендації. Разом з тим за кількістю набраних балів студент сам може судити про рівень своєї успішності в оволодінні матеріалом.

Модуль містить пізнавальну й навчально-професійну частини. Якщо перша формує теоретичні знання, то друга — професійні вміння і навички на основі вже опанованих знань. Співвідношення теоретичної і практичної частини модуля мають бути оптимальними, а це вимагає від викладача високого професіоналізму, високої педагогічної майстерності.

В основу модульної інтерпретації навчальної дисципліни покладено принцип системності, який передбачає:

- системність змісту, тобто те необхідне й достатнє знання (тезаурус), без котрого ні дисципліна в цілому, ні будь-який її модуль не можуть існувати;
- чергування пізнавальної і навчально-професійної частин модуля, що забезпечує алгоритм формування пізнавально-професійних умінь і навичок;
- системність контролю, що логічно завершує кожний модуль і приводить до формування здібностей студента трансформувати набуті навички й професійні вміння.

За цих обставин варто встановити кількість модулів, співвідношення теоретичної і практичної частини в кожному з них, зміст і форми модульного контролю, змістовні форми підсумкового контролю.

Метою створення кожного модуля є досягнення завчасно запланованого результату навчання. Підсумковий контроль з модуля характеризує однаковою мірою й успішність навчальної діяльності студента, й ефективність педагогічної технології, яка вибрана викладачем.

З модульною технологією навчання тісно пов'язана рейтингова система контролю знань студентів. Переваги цієї форми контролю зводяться до наступних:

- здійснюється попередній, поточний та підсумковий контроль;

- поточний контроль одночасно є засобом навчання та засобом зворотного зв'язку;
- розгорнута процедура оцінки результатів окремих ланок (порції навчального матеріалу) контролю забезпечує його надійність;
- контроль задовольняє вимоги змістовної та конструктивної валідності (має місце відповідність між формою і метою);
- розгорнутий контроль реалізує мотиваційну й виховну функції навчання;
- розгорнута процедура контролю робить можливим і сприяє розвитку в студентів навичок самооцінки й формує навички та вміння самоконтролю у професійній діяльності.

Рейтингова форма контролю проста в застосуванні. З перших уже занять під час вивчення курсу студент отримує вказівки, (рекомендації, пам'ятку), які орієнтують його на роботу за рейтингом і містять: перелік обов'язкових для виконання завдань, шкалу балів за трьома рівнями їхнього виконання, строки виконання завдань, заохочувальні та штрафні бали. Тут же подані діапазони рейтингу, в межах яких студент отримує залік чи забезпечує собі оцінку "3", "4", "5" на екзамені з дисципліни.

У зв'язку з глобальною інформатизацією суспільства зараз особливо актуальною і важливою є модульно-рейтингова система навчання. Тому за інформативними, разом з тим і дистанційними технологіями навчання, простежується очевидне майбутнє.

Дистанційне навчання розглядається не лише й не стільки як здійснення, поряд з традиційними очною, очно-заочною та заочною формами підготовки спеціалістів, скільки і насамперед, як освітня технологія чи сукупність освітніх технологій, котрим у недалекому майбутньому належить домінувати у вищих навчальних закладах.

Послідовний і всеохопний перехід на дистанційні технології слід розглядати як магістральний напрямок розвитку освітнього процесу в будь-якому вищому навчальному закладі. Цей напрямок визнано перспективним, але він потребує ще розв'язання таких проблем:

1. Підвищення якості професійної освіти на базі модульних технологій навчання та забезпечення її інтеграції у світовий освітній простір.

За цих обставин застосування дистанційних технологій зводиться до формування кейс-модулів. Тоді **на першому етапі розробки такої технології** з кожної навчальної дисципліни, яка викладається відповідно до профілю вищого навчального закладу, передбачається розробка декількох модулів, котрі, як звичайно, являють собою самостійні розділи. Ці модулі об'єднують споріднені та взаємопов'язані поняття.

Роботу над модулями слід добре описати у вигляді методичних рекомендацій для студентів, підпорядковуючи її певному алгоритму і розпочинаючи її, наприклад, з оглядового відеофільму та засвоєння матеріалу опорного конспекту.

Методичні рекомендації мають містити вказівки з використання модульної системи в загальноосвітньому процесі (правила й принципи виділення модулів у навчальній дисципліні), підходи до складання тестів з кожного окремо взятого модуля та дисципліни в цілому.

Система нагромадження балів не повинна заперечувати запровадження заліків та екзаменів, які є традиційними для нашої вищої школи і мають свої позитиви в оцінці рівня фахової підготовки випускника ВНЗ. Перспективним бачиться узгодження різних систем оцінки якості підготовки спеціаліста з вищою освітою.

У цьому разі проблема, яка виникає у зв'язку з збільшенням для викладача навчального навантаження, пов'язаного з оцінкою знань, умінь і навичок студентів, може бути розв'язана за рахунок збільшення кількості годин, виділених на цю роботу, або ж вна-

слідок тестування, яке проводиться в автоматизованому за допомогою ЕОМ режимі.

На другому етапі перспективним є міжпредметне узгодження виділених модулів з дисциплін. Тут доцільно розробляти блочно-модульні навчальні плани, які об'єднують відповідні теми, розділи чи навчальні дисципліни і формують інтегровані професійні уміння й навички. Цей підхід запобігатиме необґрунтованому дублюванню навчального матеріалу, що вивчається з різних споріднених між собою дисциплін.

На перспективу модульне навчання має сприяти хоча б частковій реалізації вітчизняних здобутків й освітніх програм під час підготовки студентів у зарубіжних вищих навчальних закладах.

2. Розробка системи кредитів на здобуття вищої професійної освіти.

Уведення кредитів у систему вищої освіти є наслідком і продовженням здійснюваного у вищих навчальних закладах модульного навчання.

Кредитна система як система обліку залікових одиниць складності навчального матеріалу, часу на його вивчення і т.п. відбиває, з одного боку, кількісний бік вивчення дисципліни, а з іншого — якість її вивчення (рівень набутих знань, умінь і навичок).

3. Створення системи та індустрії виробництва електронних освітніх продуктів.

Тенденція у запровадженні дистанційних освітніх технологій окреслюється у такому її розвитку: рух від кейс-технологій до інтернет-технологій і телекомунікаційних технологій.

Отже, домінування на першому етапі кейс-технологій не усуває, а передбачає подальший розвиток процесу дистанційного навчання, яке ставить своїм завданням:

- вивчення та узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду запровадження прогресивних освітніх технологій;
- вибір, адаптація і створення необхідних програмних продуктів та електронних баз;
- визначення необхідних технічних засобів і систем інформації;
- створення комп'ютерних класів для проведення занять та для самостійної роботи студентів, відео- та телевізійних класів;
- розв'язання комплексу інших питань як організаційного, так і технічного характеру.

4. Реалізація програми входження в глобальні інформаційні мережі та формування системи дистанційних технологій навчання.

У системі заходів із запровадження телекомунікаційних технологій навчання за рангом важливості й першочерговості слід врахувати такі:

- придбання навчальних відеофільмів чи розробку сценаріїв для наступного їхнього виробництва;
- створення та обладнання відеостудій;
- формування фільмотек, які дали б змогу користуватися їхніми фондами;
- створення та обладнання у базовому вузі телестудії для внутрішньовузівського кабельного телевізійного віщування для освітніх цілей;
- використання можливостей супутникового зв'язку.

Визначну тут роль мають відіграти підрозділи — філіали й філії, опорні пункти тощо, які входять до складу кожного з вищих навчальних закладів. При цьому єдиний підхід до дистанційного навчання, його стандартизація мають узгоджуватися з можливістю варіативного запровадження технологічних схем з урахуванням специфіки та особливостей конкретних регіонів.

Список використаних джерел:

1. *Модернізація вищої освіти України* і Болонський процес / Уклад.: М.Ф.Степко, Я.Я.Болубаш, К.М.Левків

- ський, Ю.В.Сухарніков. Відп. ред. М.Ф.Степко. — К., 2004. — 24 с.
2. *Модульные технологии обучения в системе непрерывного профессионального образования (теория и практика).* — Сб. науч. трудов X Международной научно-практ. конф., г. Москва, 23-24 марта 2004 г. — Вып. 8. — Часть 1-2. / Редколлегия: В.В.Осипов, П.И.Самойленко, Ю.В.Еремін и др. — М.: МГУТУ, 2004.
 3. *Наукові записки.* — Випуск 55. — Серія: Педагогічні науки. — Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2004. — 356 с.
 4. *Касперський А.В.* Радіоелектроніка в системі формування фізичних і технічних знань у середніх загальноосвітніх та вищих педагогічних навчальних закладах:

Автореф. дис. ... доктора пед. наук. — НПУ ім. М.П.Драгоманова. — К., 2003. — 39 с.

Gradual transition of education to the modern information technologies is viewed as the main direction of the educational process development in any educational establishment. The article highlights some perspectives of this process in teaching natural sciences while training specialists of higher education.

Key words: information teaching technologies, the main direction of the educational process, perspectives in teaching natural sciences, training higher education specialists.

Отримано: 11.04.2005.

УДК 37.013.42

Л.М.Гаманець

Бердянський державний педагогічний університет

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ “КРОСВОРД З ФРАГМЕНТАМИ” ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ

У статті розглядається дидактична гра як один із засобів розвитку пізнавальної активності учнів або студентів. Наводиться приклад навчальної гри “Кросворд з фрагментами”, яка може бути використана на практичному занятті із загальної фізики або на уроках фізики у 10 класі.

Ключові слова: дидактична гра, пізнавальна активність, загальна фізика.

Проблема пізнавальної активності учнів була в центрі уваги психологів і дидактів, якими всебічно проаналізовані *гносеологічні і дидактичні засади активності навчально-пізнавальної діяльності школярів* (Л.П.Арістова, Б.І.Коротяєв, В.І.Лозова, І.Ф.Харламов, Т.І.Шамова та ін.); *активізація мислення учнів розглядається у контексті проблемного навчання* (А.М.Алексюк, І.Я.Лернер, М.І.Махмутов, В.І.Лозова, А.М.Матюшкіна, І.Ф.Харламов та ін.); *характеризуються внутрішні стимули активності в учніні* (Г.С.Костюк, О.М.Леонт'єв, С.Л.Рубінштейн, Н.М.Зверева та ін.), обґрунтовується управління активністю навчального пізнання школярів (Л.П.Арістова, П.С.Атаманчук, Б.І.Коротяєв, В.І.Лозова, В.О.Онищук, Т.І.Шамова та ін.).

Таким чином, проблема розвитку пізнавальної активності учнів займає чільне місце в психолого-педагогічних і методичних дослідженнях. Вона відноситься до числа пріоритетних і найбільш актуальних питань сучасної педагогічної науки і практики в умовах розвитку інноваційних процесів, притаманних психолого-педагогічним наукам. На жаль, лише в останні роки ця проблема почала розроблятися у вищій педагогічній школі у процесі підготовки сучасного вчителя-предметника.

Вивчення філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури вказує на наявність різноманітних визначень активності у пізнавальній сфері: “інтелектуальна”, “розумова”, “пізнавальна діяльність” тощо. Вітчизняна психолого-педагогічна наука у великій мірі дотримується поняття “пізнавальна активність у діяльності”. Ми поділяємо точку зору Г.І.Щукіної, яка також пов'язує формування активності з діяльністю, а поняття “пізнавальна активність” визначає як інтегральну властивість особистості, яка впливає на її навчальну діяльність та одночасно є передумовою та результатом розвитку людини [9].

Аналіз існуючих поглядів на проблему формування пізнавальної активності дозволив визначити пізнавальну активність як діяльнісний стан людини, який характеризується бажанням та прагненням до засвоєння нових знань, розумовим напруженням та проявом вольових зусиль, та разом з тим, як внутрішній механізм, який призводить людину до готовності діяти відповідним чином у проблемній ситуації, як динамічна інтегральна властивість, яка змінюється під впливом навчання від відтворюючого до творчого.

Як показали багаточисельні дослідження, одним з ефективних засобів навчання є дидактична гра, яка містить у собі необхідні проблемні ситуації [3], які сприяють розвитку пізнавальної активності студентів. Дидактична гра як педагогічний засіб — це цілеспрямовано організована навчально-ігрова взаємодія тих, хто навчається.

Метод дидактичних ігор має багато різновидів. Їх загальною характеристикою є елемент гри. Гра — це дія, яка виконується для задоволення, головна форма діяльності дітей до школи, а учні та дорослі займаються нею, як правило, у вільний від навчання та праці час. Однак у цих формах діяльності — у навчанні та праці — можуть з'являтися ігрові моменти.

Проблема ігор здавна привертала увагу дослідників. Особливо відомою була теорія К.Гроса [5]. На його думку сутність гри дитини полягає в тому, що вона слугує підготовкою до подальшої серйозної діяльності, за допомогою гри дитина удосконалює свої можливості. У дорослих же К.Грос вважав, що гра є додатком до життєвої дійсності та як відпочинок. Таким чином, ми бачимо, що ця теорія пов'язує гру з розвитком — вказує лише на “смісл” гри, але не відкриває джерела та причини, які викликають гру.

У теорії гри, яка була сформульована Г.Спенсером, відображається думка, що джерело гри полягає в надлишку сил, які не були витрачені у житті, праці [6]. Але і ця теорія не розкриває зміст гри, чому цей надлишок виливається саме у цей вид діяльності, а не в який-небудь інший.

К.Бюлером була висунута теорія функціонального задоволення, тобто задоволення від самої дії в незалежності від результату, як основного мотиву гри [4]. Як бачимо, у цій теорії вказується на неважливість практичного результату дії у сенсі впливу на предмет, а сама дія. Однак мотиви людської діяльності різноманітні й будь-яке емоційне забарвлення є лише відображенням й похідною реальної мотивації.

Теорії З.Фрейда вбачають у грі реалізацію витиснених з життя бажань, тому що у грі часто розігрується та переживається те, що не вдається реалізувати у житті [8]. З продукту та фактора розвитку у даній теорії гра становиться виразом недостатності та неповноцінності, з підготовленості до життя вона перетворюється в утікання від неї.

Виготський Л.С. та його учні (Д.Б.Ельконін) вважають вихідним, визначним у грі те, що дитина,